

Napodpisani se kopiraju... Pripremljena se pismu... Oglas od 8 redaka...

Komu list nedodje na vrijeme, treba to javi odpravnicu... Neke Sloge ime, prezime i najblizu poštu...

NAŠA SLOGA

Izlazi svakog četvrtka na cijeloj arku. Doprisi se ne vraćaju ako se i neisključuju. Neobilježeni listovi se neprimaju...

Poučni, gospodarski i politički list.

Sloga rasta male stvari, a zaloge sve pokvari. Nar. Pos.

Poziv na predplatu.

Izšlo eto i dvadeset i prva godina što šaljeno naš list na krilo milog nam roda. Pred vrati smo hvala Bogu dvadeset i drugoj godini. Pozivljuć narod na novu predplatu, nadamo se, da će nam ostati vjerni svi stari pomoćnici i predplatnici...

Predplata s poštarinom za cijelu godinu stoji za imućnije far. 5, a za seljaka for. 2. Za pol godine polovica. Izvan carovine za poštarinu više. Novce ne treba šaliti u zapečaćenom listu, jer je predrago, nego poštarskom naputnicom (Vaglia postale).

Buduć da nam se šalje više puta novce u razne svrhe, molimo svakoga, da uvijek točno naznači, što je za predplatu, što za što drugo.

I ovom sgodom molimo naše dužnike, da već jednom zadovolje svojoj dužnosti, jer nije lijepo ni pravedno list primati a ne plaćati ga.

Preporučamo napokon svim rodoljubom, da nam dopisuju iz svojih krajevah po istini sve, što misle, da može narodu koristiti.

Uprava "Naše Sloge"

Istarski sabor god. 1890.

(Konac IX. sjednice).

Dr. Dukić pobija dra. Gambini-s, kako sliedi:

Visoki sabore! Razglabanje poštovana gospodina dra. Gambina o judikatih vrhovnoga državnoga suda i o članku XIX. državnoga temeljnoga zakona moglo bi možda zavesti u bludnju čovjeka laika, koji se u ova pitanja nerazumije, nikako pako nemogu njegovi navodi djelovati na mužev, kojim je zakon dnevni znanat.

Nepojmim zašto nam je gospodin predgovornik navajao sve predmete, o kojih je pozvan vrhovni c. kr. državni sud da sudi, jer smo i prije znali, kakav djelokrug ima spomenuti sud. No on je svojim govorom lio opravdati postupak zemaljskoga odbora kod rješavanja spisa sastavljenih u hrvatskom jeziku time, što tvrdi, da odluke državnoga suda neimaju ovršne moći, te da je inđi za zem. odbor odluka spomenutoga suda 3. julija 1888. br. 111 mrtvo slovo.

Nepobitno stoji, da njekoga odluke državnoga suda imaju ovršnu moć, a da neimaju te ovršne moći one, koje rado o povredi političkih, ustavom zajamčenih prava. Melju ova prava spada i ono, da zem. odbor podneke sastavljeno u našem jeziku, također riješi u istom jeziku. Pošto toga zemaljski istarski odbor činio nije, to je c. kr. državno sudbiste spomenutim odlukom 3. julija 1888. br. 111 izreklo, da je zemaljski odbor povredio svakomu državljanu ustavom zajamčeno pravo.

Tko može dakle počiniti takvo povrede? Nit o drugo nego koja oblast, bila ta državna, zemaljska ili občinska. Kad se je dakle uvajdao državni sud, to se nije moglo ni pomisliti, da bi se našta u državi koja oblast, koja se nebi obzirala na odluke ili judikate spomenutoga vrhovnoga suda, jer se odluci toga suda moraju svi državljani podvrgiti, a kamo li nebi se podvrgle oblasti, bile one od države ili sabora imenovane. Nije bilo dakle potrebito, da se ovakvom odlukom glede povrede političkih, ustavom zajamčenih prava

dade ovršna moć, jer svaka dobro uređjena država ima dužnost paziti, da se odluke spomenutoga suda poštiju. Ako pako nadje, da se koja oblast ipak toga protiviti, to mora državna oblast nastojati, da se takva oblast na red pozove i ako treba i raspusti, jer nije slobodno ni zemaljskom odboru očito kršiti zakon.

Vrtili vi dakle — koliko vam drugo — pitanje, dali se odluke vrhovnoga državnoga suda mogu ili no ovršiti, to vas uvjeravam, da ste na krivom putu, jer je judikat 3. julija 1888. br. 111 jasan kao sunce u vječnab. Nije dakle ništa neobična, ako se onako oštro vaš postupak opisuje u izvaji manjine, kojom uskraćuje svaku nagradu zemaljskomu kapetanu, odnosno zemaljskomu odboru, jer nitko neizmije dirati u našu "magna carta" u naš ustav, kojim su nam zajamčena bar njekoj politička prava.

Da opravda postupak saborske većine naproti našem jeziku, što se neuzmije obzir na naše izjave i predloge i što se govori nebilježe, poštovani dr. Gambini pozivlje se na carevinsko vieće u Beču, gdje da se nemogu uzeti u obzir nego samo govori i predlozi izrečeni u njemačkom jeziku. Nu državni sabor u Beču ne može biti mjerodavan za pokrajinske sabore i to tim više ne, što se mi ovdje nalazimo u svojoj kući, te nemože nitko razborit od nas zahtijevati, da govorimo drugim nego onim jezikom, kojim govori većina pučanstva ove pokrajine. Opažiti mi pako valja, da mogu zastupnici u carevinskom vieću u Beču govoriti i u drugih jezicah, što se govore u ovoj polovici države i da se tim pravom više puta i služe. U tom nenalaze baš nikakve zaprieke. Koliko je pako napora i truda stajalo dok su se zastupnici hrvatskoga odnosno slovenskoga pučanstva mogli bez zaprieke služiti svojim jezikom u ovom visokom saboru. Nisu li oni bili radi toga vriedjani i proganjani?

Nemanje sretna bila je prisposoba, što ju je g. dr. Gambini učinio sa tirolskim i gorickim saborom. U ova ota sabora bilježi se sve ono, što se govori i predlaže u saboru, bilo izrečeno u jednom ili drugom jeziku, te se neprelati mukom preko predloga i govora izrečenih u njemačkom, talijanskom i slovenskom jeziku.

Sasvim neopravdano i naš narod poizjućuje je kratiti nam, da se naši govori izrečeni u našem jeziku nebilježe kao talijanski. Predlažemo inđi sasvim naravski, da se providi za stenografija, koji bi i naše govore bilježio. Ovo moramo tim više zahtijevati, jer danas sutra može biti jedan od nas od c. kr. državnoga odvjetničkoga proganjan radi govora izrečena u ovoj visokoj kući, a mi nemamo službenoga dokaza, da je u istini onaj govor izrečen u obliku kao tiskan, jer neima stenografija u saboru, koji bi bilježio naše govore. I u interesu našega imuniteta moramo dakle to zahtijevati.

Poštovani gospodin dr. Gambini, tu mačec na svoj način smisao članka XIX. državnoga temeljnoga zakona 21. decembra 1867. br. 142 D. Z. htio bi opravdati postupak zemaljskoga odbora, jer da taj članak naredjuje, kako se neima nikoga siliti, da uči drugi nego materinji jezik! To vriedi za pudevina posebnika, koji je svaki za sebe sam gospodar, nipošto pako za zemaljski odbor, zemaljsku oblast, koja ima vršiti djelokrug, što joj je državnimi i zemaljskim zakoni opredjeljen.

Vried svoj dužnost zemaljski odbor mora znati jezike, što se govore u ovoj zemlji. Ako ih sada nema, to može uzeti si dovoljno pomoćna osoba, koje će ga u jezikoslovnom polu poduprijeti. Za ovo ima zemaljski odbor dosta sredstva. dozim tih sredstva neimaju naše občine, kad bi imale — kako tvrdi dr. Gambini — odgovarati na talijanske odnose zemaljskoga odbora u talijanskom jeziku. Izjavljam

inđi ovime, da mi nećemo mirovati, dok se našim zahtjevom nezadovolji i nemoćemo glasovati za proračun.

(Za govora nemir na galeriji, koju predsjednik opominje. Zastupnici većine što izlaze, što medju sobom razgovaraju. Jedim mu članovi manjine odobravahe).

Dr. Volarić, pozvan po predsjedniku, da li će još kao izvrjestitelj manjine govoriti, reče:

Visoki sabore! Na prvi mah činit će se komu god, kako je usao star i gusp. predsjednik, da je manjina svojima posebnim predlogom htjela izljeti svoj jad i gnuj na jednu ili drugu osobu i sve što je učinila, da je to iz osobne mriznje poduzela. Gospodo, ja osobno mriznje nepoznajem. Manjina poprimila se posla "sine ira et sine studio". Ono, na što je manjina došla, naravski je posljedica načina, kojim zemaljski odbor proti nama postupa i zaključak stvoren po manjini nastao je usljed činjenicah iztaknutih u obrazloženju.

Državni ustav, gospodo, naše monarkije je takav, da imamo zakona, koji se protežu na zemlje njedno uzete i oni zakoni su podloga, na kojoj počiva naša država, a napose svakoj zemlji pušeno je, da sačuvajše pripadnost cjelokupnoj jednoj cielini, upravlja svoje posebne stvari sama po sebi. Harmoničko jedinstvo naše monarkije zahtjeva, da se svi podlože zakonom obćenitum, a korist pojedine zemlje, da upravlja svojim stvari i svojim imetkom kako tje korist zahtjeva.

CarSKI diplom 20. oktobra 1860. u drugom članku ustanovljuje, da svi zakoni, koji obsežu pravice, dužnosti i koristi svih zemalja, spadaju na carevinsko vieće, a trećim člankom prepušća se pokrajinskim saborom posebne stvari, tižće se po pojedinih pokrajinah. I naš pokrajinski red od godine 1861. u svojih §§. 18, 19 i 20 propisuje što spada na djelokrug našega sabora, poklem je u §. 17. iztaknuto, da naša pokrajina sudjeluje kod zakonodavne moći monarkije kroz svoje zastupnike na carevinskom vieću, koje se od g. 1873. izravno izabire.

Prepostaviv to velim, da smo i mi ovdje vezani na skupne zakone naše monarkije, na kojih ona počiva i s toga zovu se temeljni zakoni, te ona pokrajinska uprava, koja sebi privajja moć nad zakoni obćenite države, povratna je, i kad neće da pripisana nad sobom višje državne vlasti, bezvladna je i zato rieči "revolucionario, anarchico" jesu u obrazloženju baš na mjestu.

Članak 19. temeljnoga zakona hoće, da se u pitanju jezika svakomu jednako pravo dade, pa ipak se naš zemaljski odbor dosljedno protiviti tom zakonu. Nije dosta, da temeljni zakon to pripisuje, nego i najviši državni sud, što bijasne u ovom visokom saboru opetovno iztaknuto.

Zemaljski odbor pozivlje se na saborski zaključak 13. aprila 1861. — koji bijasne protivno predlogu biskupa Legatskyoren, i kojim se označaje talijanski jezik kao službeni jezik zemaljskoga odbora. To gospodo, akoprem je nepravedno i neoliberalno, valjalo je najvišje do g. 1867. si poslje temeljnih zakona i napose članka 19. neima taj zaključak vriednosti.

Naš zemaljski odbor može ako hoće rješavati hrvatske podneke u tom jeziku, jer njegova dva člana poznaju hrvatski. Mi smo u većini u ovoj zemlji i na nas bi se imao obzir uzeti i da popravim jednu izjavu g. Gambina od njeki dan, Hrvat u ovoj zemlji imaju i relativnu većinu; u Istri od 234.154 stanovnika, (21.732 je Hrvat prema 114.291 Talijana i neručunajut na ono 43.000 Slovenaca, koji u ostalom njedno s nama sačinjavaju jedan narod. Napose pravilnik za zemaljski sabor ustanovljuje, da se kod imenovanja pokrajinskih činovnika pazi, da poznaju jezike zemlje. Tko je tomu kriv, da naših

pokrajinskih činovnika skoro nitko nepozna našega jezika, ako ne sam zemaljski odbor i vi gospodo. Svi pokrajinski činovnici biraju se u najužezi krugu, najviše iz ovoga grada, pa onda nje odu; što nepoznaju našega jezika, ali to nije pravedno i korisno po zemlju.

Gospodin Gambini pozivao se na carevinsko vieće, ali prisposoba mu nevalja. Od pokrajinskih sabora pozivao se na one, koji sličnu nepravicu čino kako i naš sabor. Ja odanđujem postupak Slozkoza, Poljskoga i Bukovinakoga sabora, jer ako drugi nepravicu čine, to nije lijepo i hvalevriedno, da ih i mi u tom nasljedujemo. On neće da se pozove na Zadarski sabor, al barem onda neka vidi kako se čini u Gorici, Ljubljani, Pragu, Brau itd., gdje su jednaki odnositaji košto i kod nas.

Vrhunac nepravde i dokaz kako miel naš zemaljski odbor nadalje postupati, jest odgovor dan po gosp. Gambinu u ime zemaljskoga odbora u tekucem zasjedanju, da neodgovara na upit g. Mandića, jer taj bijasne podnešen u hrvatskom jeziku.

Gospodo! javna čast i poštenje svakoga čovjeka, a napose svako oblasti, košto je naš zemaljski odbor, zahtjeva, da se svaki pokori obstejećim zakonom. Monarkija i u obće zakoni počivaju više na moralnosti nego li na bismojtati, i samo ona država je jaka, gdje pojedini državljani, a napose oblasti iz moralnosti i duševnosti provadjaju zakone. al nasuprot tomu akoprem je najvišji državni sud odanđio opetovano postupanje našega zemaljskoga odbora, odsudio i izrekao, da ne samo protuzakonito radi nego zakon gasi, to ipak miel svoju nepravicu i nadalje tjerat, pa to nije moralno i nemože bit na dobrobit države.

Bilo je za očekivat gospodo, da će barem naš predsjednik, u ostalom dobar starac, suprotiv se slobodno zaključku zemaljskoga odbora, košto §. 32. nutarnjega poslovnika za zemaljski odbor veli, da je ovlašten i dužan uložiti "veto" proti takovim zaključkom.

Kad vidimo dakle slične odnose, gdje jedna zemaljska oblast na ovakav očividan i dosljedan način gazi zakone, kakova bi bila dužnost države? Eno iz opazke g. Gambina, da vlada sama neprovadja ravnopravnost kod odgovora interpelacijah, neka se već jednom osviesti i vidi kako joj postupiti nevalja. U sličnih odnositajih zbilja čovjek, da se popita sa Ciceronom u govoru proti Katalini: ta gdje smo? kakav ustav imamo? u kojem gradu, a ja bi rekao, u kojoj državi živimo? Da mi koji neostane dužan odgovora, izrek bi sam, da smo u Austriji u ovoj državi, gdje je, kako se veli "sve moguće" i u kojoj glavni čimbenici, koji ravnavaju udesom carstva, se osvieste i kad je već prekasno stignu aplodi i kažu "zu spät" prekasno. Računajut sami na iztaknute tu okolnosti i mrtvilo vlade, mi bi njoj imali kazat, košto to manjina predlaže: ovo ti vadoz natrag, što si nam dala, jer mielimo i nadamo se, da ćeš ti ipak s nama pravednije i poštenije postupati, jer nesnosljiv nam je već ovaj jaram pod kojim stjenjemo.

Pri svrhi preporučio bi nadalje onaj naš predlog, koji se odnosi, da nam se dobavi stenograf i da nam se izdaju zakoni u našem jeziku, jer to će bit prvi korak sporazumljivosti. drugdje stojat će između nas, kako je njeki dan rekao g. Mandić, onaj kineski zid, koji će nas djeliti i mi ćemo u vjekovječnoj borbi živiti. Sporazumak naš je potrebit, da uspješno uzomognemo raditi na dobrobit ove naše zamućene zemlje.

(Za govora nemir i gibanje na galeriji. Na avrsi mu manjina povladjuje sa vrlo dobro živio!)

Dr. Buba b, izvrjestitelj većine, reče, da su predložili manjine bar jasni, prem neki izrazi dolaze u sukob sa kaznenim

zakonom. Njimi se teži za izjednačenjem slavskoga jezika sa talijanskim. Tu težnju pobio je dr. Gambini. On misli, da se imadu „revolucionarni i anarhični“ nazvati oni, koji uzkraju stanoivite osobama ono, što njim po zakonu ide. Stenografa hrvatska se nemože uzeti, jer je uredovni jezik sabora talijanski i to po zaključku sabora, a taj je kao zakon. I kad toga nobi bilo, bio bi proti, jer bi nastala smetnja. Zakona da netiska sabor.

Prije nego li se predje na podrobnu razpravu, pita predsjednik kuća, da li će podieliti potovanim zastupnikom Volariću i Gambini-u (mislilo je na Flega) ukor radi riječi rabljenih u predlozih „revolucionario et anarcho“. Većina ustaje i tim njim daje ukor. Dr. Volarić dovikuje prema Gambini-u: Živio Gambini!

Dr. Laginja veli talijanski: neka se podieli i meni ukor, jer sam i ja spomenuto riječi naveo i odobrio.

Iza toga prelazi se na podrobnu razpravu. Kod I. rubrike naslov 2. — „stenoografski uređ“ postavlja predsjednik na glasovanje odnosi predlog manjine, za koj glasuju ova. Kod rubrike II. naslov 1. i 2. „doznaka zastupanja zemaljskomu kapetanu i odšteta četvorici zemaljskih prisjednika“ daje na glasovanje predlog većine, koja ga prima, a predsjednik izjavi, da je tim pa predlog manjine.

Kod iste rubrike naslov 2. §. 10. — „list zakona i naredba“ reče dr. Stanger:

Glede točke „Bolletino leggi provinciali“ imam epomeniti, da si nemogu pojmiti zakona, koji se ima ovršavati bez da bude objavljen onim, koji se tiče i koji se istoga držati imaju. Stvariti zakona, a ne publicirati ih u jeziku puka, za koji su stvoreni, čini se meni takav nesmiao, da ja nenalazim rieči, a za ga dostojno opisom. Ipak se to kod nas događa. Za Hrvate Istre zakoni se zemaljski nit pišu nit objavljuju u hrvatskom jeziku, a to si ja mogu pretumaciti samo potištenim stanjem tega naroda. Prigovara se sa protivne strane, da to nije stvar zemaljskog sabora nego vlade, a ja odgovaram, da bi vlada bez dvojbo i u hrvatskom jeziku tiskala provincijalne zakone, kad bi ju ovaj sabor na to pozvao i dao joj zato potrebit novac. Nego dok ovaj sabor štiti, štiti i vlada, koja opet drži, da nije to njzin posao. Meni se ipak čini, da je to posao i vlade i sabora, jer kako se može prisilit nekoga na vršenje zakona, za koga on nije mogao nikada doznati, da postoji?

Prigovara se nadalje, da se provincijalni zakonski list tiska i u slavenskom jeziku, pa da buduć mi tvrdimo, da nema razlike izmed hrvatskoga i slavenskoga jezika, nam meže zadovoljiti slovenski tekst. To, gospodo, no stoji! Jer prem smo mi Hrvati i Slovenci jedan narod, izmed slovenskoga i hrvatskoga jezika je ipak toliko razlike, da svaki Hrvat i svaki Slovenac, ako nije ponješto obratit, nemože dobro razumiti pravo zakonu pisana u jeziku drugoga, jer kod zakona stoji mnogo na jednoj rieči i tumačenju iste. Nije moguće, da da sada još svaki občinski načelnik razumije svaki zakon ako je tiskan slovenski, pa zato treba, da se tiska i hrvatski, neka se nitko neuzmogne izgovarati, da zakona razumio nije. U ostalom meni nije poznato, da bi se i istarski zakoni u slavenskom jeziku tiskali.

Medjutim, ako mi tvrdimo, da su Hrvati i Slovenci jedan narod, vi tvrdite sa svoje strane, da to nije istina. da se mi med sobom nerazumijemo, pa kad biste dosljedni bili, ne biste se već ni iz toga razloga imeli protiviti našem zahtjevu. To što sam rekao za nove zakone, vriedi također za one već e kriposti.

Ja dakle podup predlog manjine financijnoga odbora glede povisjenja dotacije za tiskanje provincijalnoga zakonskoga lista i da se ustanovi svotu od 1000 for. za prevod dosad postojećih zakona na hrvatski jezik.

Dr. Gambini, predpostavlja, da je valjda dr. Stanger govorio za tiskanje zakona i naredaba i u hrvatskom jeziku, tvrdi, da to nije stvar pokrajine nego države.

Dr. Laginja: Ali pokrajina ima za to doznaciti potrebitu svotu.

Dotični predlog manjine pada — jer glasuje samo ona za nj. a Laginja uzklizne: Ecco la conciliazione!

Kod rubrike III. naslov 1. i 2. — „stipendiji i podpore“ govori zastupnik Mandić:

Visoki sabore! Kod svake skoro sjednice i gdje vam se zgoda pruži, predbacajte nam, Vi gospodo od većine, da smo mi siromašni i neuki, da se nemožemo mjeriti u Vama, ni što se tiče zemaljskog

blaga ni bogatstvom duha. To nam se osobito predbacilo prigodom razprave o izvješću zemaljskoga školskoga nadzornika o pučkom školstvu i kod razprave o predlozih gg. dra. Tamara i dra. Stanger a gledo talijanske i hrvatske gimnazije u Pazinu. Recimo, gospodo, da je tomu zbilja tako, t. j. da smo mi u istini duševni i tjelesni bogi, da neposjedujemo materijalnog ni duševnog blaga. Al ja vas pitam, štovama gospodo, što sliedi odšite? Ništa naravnije vam, da Vi bogataši, vlastnici i posjednici bogatstva uma i žepa, to blago za Vašimi uzemljacim uživajte, da učinite onoga siromaha na duši i tjele sudnikom Vašeg blagostanja i toli razvikanog duševnog napredka.

Ja neću, gospodo, dirati u Vaše bogatstvo niti ispitivati, da li je sve zlato što se blišči, što je Vaše neka Vam bude, no što je skupno li sreobće, to bi se moralo pravedno dieliti, ili pri tom bismo morali biti svi sudionici.

— Ali imademo, gospodo, iep broj sveučilišnih i gimnazijskih stipendija, kojimi razpolaze naš zemaljski odbor. Medju stipendijama za sveučilišna imade ih opet iep broj, koji je namijenjen slušateljem lječničaru. U prošlom zasjedanju bijaše taj broj povisen za 4 stipendije. Koliko mi je poznato, neuziva nijedan Hrvat li Slovenac na sveučilištu zemaljske stipendije, a zađuja četiri stipendija bijahu podieljena talijanskim mladimem, izmedju kojih imade i takovih, koji su sve prije nego li naše podpore li stipendije potrebni. Naši djaci na sveučilištih, većinom siromašni al vrlo čestiti mladići, mogu biti sretni ako se jeduomu li drugomu od njih dobaci malenu podporu. Oni dapače, koji polaze hrvatsko sveučilište u Zagrebu, izključeni su i od te podpore, jer da su na tuđem zavodu. No na žalost naša nedogađa se bolje niti mladimem našim na srednjih školah. Tih mladica imademo oko stoine samo na jednoj gimnaziji t. j. na Ricci, a imade ih na gimnazijah u Trstu, Puli, Kopru, Senju itd. Od ovih su opet vrlo riedki tako sretni, da bi uživali zemaljsku stipendiju. Ako se jeduomu li drugomu radi izvanrednog talenta li siromaštva niješto dati mora, to biva obično kakva podporica. Ali i ta mlina uživaju samo oni, koji polaze gimnazije u pokrajini, ili u zemljah, zastupanih u carevinskom vieću. Naši mladici, koji polaze mnogobrojnu gimnaziju na Ricci, gdje su čast našoj pokrajini, izključeni su pravilno od zemaljskih stipendija, jer da je ta gimnazija u tuđini. U našjetajih za stipendije za srednje škole citamo svaki put onu stereotipnu: prvenstvo imadu oni, koji polaze srednju školu u pokrajini ili koju državu srednju školu. Mladici dakle naši na gimnaziji na Ricci, gdje ih imade najviše, nemožu dobiti pravilno stipendije, jer se lahko uvijek nadje drugih mladica, za nas i našu mladež vrlo teško i nepravedno, što moramo izvan pokrajine tražiti nauke, jer je doma u svojem materiskom jeziku dobiti nemožemo. Nepravda godi nam se gotlema već tim, što nam se ne daje školah, a vi hoćete još, da kaznite našu mladež, koja traži nauku izvan domovine, jer školah doma neima. To bi bilo, gospodo, nepravedno i neumljeno napram našim mladimem. Preporučam dakle el. zemaljskomu odboru, da bude pravednij napram našim mladimem i da uvaži molbe naših mladica na Riccijskoj gimnaziji, što može vrlo lako, kad među talijanski mladici uživati stipendije li podpore čak u Italiji. (Tako je! dobro! na lievici!)

Ja bi dakle preporučio zemaljskomu odboru, da bude u buduć kod podieljivanja stipendijah li podpora pravednij, da uzme u obzir i molbe naših mladica, koji su na naučih, da se ušli i sinove onih, kojim uvijek kaže, da su neuki i ubogi. Nadalje želio bi, da se u obzir uzmu i naši djaci na gimnaziji na Ricci kad se podieljuju stipendije li podpore. Tih mladica imade unesto, svi su više manje potrebni i vriedni podpore, pa se jih nebi smjelo lišiti one blagodati, koju uživaju imućiji talijanski mladici. Već je to, gospodo, za nas i našu mladež vrlo teško i nepravedno, što moramo izvan pokrajine tražiti nauke, jer je doma u svojem materiskom jeziku dobiti nemožemo. Nepravda godi nam se gotlema već tim, što nam se ne daje školah, a vi hoćete još, da kaznite našu mladež, koja traži nauku izvan domovine, jer školah doma neima. To bi bilo, gospodo, nepravedno i neumljeno napram našim mladimem. Preporučam dakle el. zemaljskomu odboru, da bude pravednij napram našim mladimem i da uvaži molbe naših mladica na Riccijskoj gimnaziji, što može vrlo lako, kad među talijanski mladici uživati stipendije li podpore čak u Italiji. (Tako je! dobro! na lievici!)

Dr. Laginja podupire predgovornika. Predsjednik neobziruje se ni na jednoga ni na drugoga, daje na glasovanje cijelu rubriku treće, koju većina prima.

Rubrika IV. i V. primaju se bez razprave, kod ove posljednje prima se također spomenuti jur predlog financijnoga odbora.

Rubrika VI. naslov 4. „troškovi za proviđenje vode“ reče zast. Mandić:

Visoki sabore! Neuzdajuć se u pomoć visoke vlade, koje službenici nadju lahko izgovor, da izbjegnju svojim dužnostim, molim el. zemaljski odbor, da bi u buduć posvetio više pažnje ovom pitanju; da bi u čitavoj pokrajini podpomagao gradnju vodnjaka koji za narod toli za blago, te da nas više nezateče nestašice vode, kao što bijaše ova posljednja. Preporučam nu nadalje, da bi uzeto u obzir molbu občine Kastar, kojom se ide za tim, da bi zemaljski odbor pripomogao onoj občini kod tražnje vode, dotično kod vrtanja tla ondje, gdje imade nade, da bi se moglo naći vodu. Ono što vriedi za ovu občinu imalo bi valjati i za druge občine ove naše pokrajine, jer trpimo skoro svuda jednako radi nestašice dobre vode. (Na gsteriji nemir i buka al se umirili viedci, da se govornik tim ne daje terorizirati).

Kod iste rubrike naslov 2. „troškovi za ceste“ predlaže dr. Venier, neka zemaljski odbor učini potrebite korake za gradnju jedne ceste, koja bi spojila Buzetaki kras za jednom od bližnjih željezničkih postaja.

Zastupnik Flega, obzirom na taj predlog, reče:

Visoki sabore! Nisam mislio govoriti o tom predmetu, znajući, da su naši govori kod slavne većine ovog visokog sabora glas vapjućega u pustinji. Ali pošto se je oglasio g. predgovornik dr. Venier, koji je riečju pokazao i. j. svojim predlogom, da je zauzet za buzetski kutar, kojega imam čast zastupati, na čemu sam mu vrlo zahvalan, jer će slavna većina tog visokog sabora možda uslišati predlog. Ali ako bi imao biti uslišan, molio bi g. Veniera, da se zauzme također kod zemaljskog odbora, da se srrše i one ceste na Buzetćini, za koje postoji posebni zakon provincijalni još od 14. maja 1876. jer mogu uvjeriti g. Veniera, da je cestovni odbor po nalogu zemaljskog odbora još due 1. julija 1883. drazo javnu dražbu za podignuti most pod Buzetom. Radnja je ostala poduzetnikom pod uvjeti kako su bili n dražbi, da će pogodba biti valjana kad bude potvrđena od zemaljskoga odbora. Cestovni odbor u Buzetu pisao je već tri puta i molio zemaljski odbor, da predojmi novac, da se može podignuti spomenuti

Visoki sabore!

Znajuć, da bi bio uzaludna srasti predlog a ove strane visoke kuće, jer se omalovašuju sve ono, što mi predložimo, neću staviti posebnog predloga kod ove rubrike, premda bi bio formalan predlog baš ovdje na pravom mjestu. Mi smo, poštovana gospodo, svi akusili tekom ove godine, što će reći nestašice vode u našoj pokrajini. Čitavo obćine, dapače čitavi kotari trpili su ljetos silno radi nestašice vode. Ne samo što je jeduomu kmetu ljetovanja suša uništila većinu uspjeva i prirodna tako, da će morati ovu zimu kakavno kuberiti, već je bila radi nestašice vode skoro u svih kotarih pokrajine zavlada takova nevolja, da si veće jedva pomisliti možemo. Vruci, zdenci i šterno presahnuše il se isprazniše kao riedkokad, a sirota kmet nije imao često ni toliko vode, da ugasi žedju il da si ikakva ono malo siromašne hrane, a kako li da napuji svoje blago il da se pošitno očisti il opere. Usljed toga trpiju je, on i njegovo blago a bilo je slučajeva, da je kmet morao upravo radi nestašice vode dati svoje blago u bez cieniu, jer ga nije imao čim napajati. Osim toga bile su zavladale razne bolesti u nekojih kotarih pokrajine. U mojem izbornom kotaru gdje se je više nego li ma u kojem kotaru Istre učinilo za gradnju občinskih vodnjaka, gdje imade skoro svaki kmet svoju šternu, pojavile se uprav radi nestašice vode kužne bolesti, kao tifus i druge bolesti, za koje se znade, da se pojavljuju ondje, gdje nema dostatno zdrave pitke vode. Kako je moralo biti drugdje u pokrajini, gdje neimade vodnjaka ni šterna i gdje se narod li blago služi iz iste ka ljuže, možete si lahko i sami predstaviti.

Ja sam, štovama gospodo, stavio u ovom zasjedanju interpelaciju na visoku c. kr. vladu u pitanju nestašice vode u kotarih Volosko i Lušinj. Odgovorilo mi se je, da nisu dužna politička poglavarstva prihvaćati inicijative u tom predmetu, već občinska zastupstva. Ja mislim, da je sveta dužnost političkih poglavarstva brinuti se i za to, da narod nenaztrađa možda radi nemara ili nerada bilo koje občinske uprave, pa kad je tomu tako, morali su dotični poglavarci na vrijeme upozoriti visoku vladu na prieteću pogibelj, ili kad je već ta nastala, nastojati, da se zlo umanj i ublaži. Toga se nije žalibože učinilo a bojim se, da će ostati i za buduć sve pri starom nebudemo li se mi sami zauzeli za naše izbornike i za naše pučanstvo.

Visoki sabore! Neuzdajuć se u pomoć visoke vlade, koje službenici nadju lahko izgovor, da izbjegnju svojim dužnostim, molim el. zemaljski odbor, da bi u buduć posvetio više pažnje ovom pitanju; da bi u čitavoj pokrajini podpomagao gradnju vodnjaka koji za narod toli za blago, te da nas više nezateče nestašice vode, kao što bijaše ova posljednja. Preporučam nu nadalje, da bi uzeto u obzir molbu občine Kastar, kojom se ide za tim, da bi zemaljski odbor pripomogao onoj občini kod tražnje vode, dotično kod vrtanja tla ondje, gdje imade nade, da bi se moglo naći vodu. Ono što vriedi za ovu občinu imalo bi valjati i za druge občine ove naše pokrajine, jer trpimo skoro svuda jednako radi nestašice dobre vode. (Na gsteriji nemir i buka al se umirili viedci, da se govornik tim ne daje terorizirati).

Kod iste rubrike naslov 2. „troškovi za ceste“ predlaže dr. Venier, neka zemaljski odbor učini potrebite korake za gradnju jedne ceste, koja bi spojila Buzetaki kras za jednom od bližnjih željezničkih postaja.

Zastupnik Flega, obzirom na taj predlog, reče:

Visoki sabore! Nisam mislio govoriti o tom predmetu, znajući, da su naši govori kod slavne većine ovog visokog sabora glas vapjućega u pustinji. Ali pošto se je oglasio g. predgovornik dr. Venier, koji je riečju pokazao i. j. svojim predlogom, da je zauzet za buzetski kutar, kojega imam čast zastupati, na čemu sam mu vrlo zahvalan, jer će slavna većina tog visokog sabora možda uslišati predlog. Ali ako bi imao biti uslišan, molio bi g. Veniera, da se zauzme također kod zemaljskog odbora, da se srrše i one ceste na Buzetćini, za koje postoji posebni zakon provincijalni još od 14. maja 1876. jer mogu uvjeriti g. Veniera, da je cestovni odbor po nalogu zemaljskog odbora još due 1. julija 1883. drazo javnu dražbu za podignuti most pod Buzetom. Radnja je ostala poduzetnikom pod uvjeti kako su bili n dražbi, da će pogodba biti valjana kad bude potvrđena od zemaljskoga odbora. Cestovni odbor u Buzetu pisao je već tri puta i molio zemaljski odbor, da predojmi novac, da se može podignuti spomenuti

most, ali nije nikad cestarni odbor odgovora dobio. Zato znam, da će većina zemaljskog odbora učiniti Buzetćini onoliko dobra, koliko je u da sada, te slutim, da je g. Venier učinio svoj predlog iz drugih razloga. Svim tim drago bi mi bilo kad bi njegov predlog bio ne samo primjenjivo također izvršen, da se pristoi na pomoć gradjenjem komada ceste onomu tizomu narodu, koji nemože nikuda i nikamo; ali bojim se, da će se obistiniti naša postavica, koja glasi: uaf se u se i u svoje kljuse.

Zastupnik Spiničić veli, da je on već nekoliko puta predlagao gradnju ceste kakovu predlaže dr. Venier. On je uvjeren, da je ta cesta potrebna i jako čemu drago biti, ako se predlog prihvati i izvrši, te preporuča toplu, da se ga prime.

Predlog se jednoglasno prima i nastane obćinito veselje u saboru, što se je jednom manjina i većina složila.

Kod rubrike VII. naslov 1: troškovi za zemaljski poljodjelski zavod, reče zastupnik Mandić:

Visoki sabore! Kad smo nedavno razpravljali o izvješću zemaljskoga poljodjelskoga zavoda, dotično o njegovom djelovanju tekom minule godine, kazao sam onom prigodom, što mi se ove strane visokoga sabora sudio o tom zavodu. Neću dakle, da optujem onoga, što bi vam moralo biti poznato, već zelim, da iztaknem druge dvie naše pritužbe proti tomu zavodu. Čuli smo, gospodo, iz ustiju pristasa većine visokoga sabora, da je taj zavod odviše omedjašen, da je njegovo djelovanje „ugrađeno“ jedino na nekoje stekle narodnoga gospodarstva i da se u tom zavodu tako radi, kao da je ustanovljen jedino za grad Poreč i za bližnju okolicu. Tuj se čine pokusi sa raznim vrstami traja i sa poljodjelskim orudjem, ali se pri tome puno zabavljaju, da svaka kapa nije za svaku glavu, da u pokrajini našoj nije jedini proizvod zemlje vino i da nalazimo skoro u svakom kotaru drugu vrst zemlje dotično drugi način obradivanja iste. Gospoda upravitelji tega zavoda, napose gospodin ravatelj, reče bi, da je usredotočilo sve svoje djelovanje jedino na pokuse sa vinskom trtom i nješto na obdijevanje zemlje, kakovu nalazimo u zemaljskom poljodjelskom zavodu. On — kao što bijaše ju drugdje rečeno — nepoznaje niti iz daleka ove kotare Istre, u kojih su klimatički i zemljišni odnosi vrlo različiti od onih ovoga kotara. Kad bi ov isao za tim, da bude njegov rad ili djelovanje zemaljskoga poljodjelskoga zavoda korisno za svu pokrajinu, on bi morao ponajprije proučiti ove naše kotare, od juga do sjevera, od iztoka do zapada, te na temelju nauke i iskustva urediti svoj rad tako, da bude zbilja na korist onoga stališa, radi kojeg bijaše taj naš zavod ustrojen. Dok se bude pako činila pokusa u Poreču nepoznavajući ostale pokrajine i neobzirajući se na sve ostale prediele naše domovine, dotle će biti djelovanje toga zavoda bezplodno i jalovo.

No mi imamo, poštovana gospodo, i drugu pritužbu proti tomu zavodu. U posljednjih zasjedanjih ovoga sabora pritužbe se zastupnici hrvatskoga naroda Istre proti tomu, što neima u tom zavodu osobe, koja bi poznala hrvatski jezik. Zavod taj podržavan velikim žrtvama pokrajine, namijenjen je našem poljodjelskomu stališu. Taj pako stališ stavlja većinu pučanstva Istre i ogromnu većinu pučanstva onoga jezika. Ako dolaze pučki učitelji jedne i druge zemaljske narodnosti t. j. hrvatsko-slovenski i talijanski učitelji, da se teoretičkim predavanji i praktičnim vježbami podučie il usavr-o u raznih strukah gospodarstva. Ali kako danas stvari stoje, ako nemože onaj učitelj, koji nepoznaje talijanski jezik, il imade malo koristi onaj, koji ga slabo poznaje. Za Hrvate i Slovence — učitelje, koji neznadu talijanski, taj zavod nepostoji.

Osim učitelja dolazi amo na praktične vježbe mladica i gospodara. Za mladice razpauje se nastajaj, od kojeg su opet izključeni oni, koji nepoznaju talijanski jezik. Gospodari ili poljodjelci, koji bi htjeli il mogli amo doći, da se ukoriste na zemaljskom zavodu, a neznaju talijanski, moraju izostati. Tako se događa, da neima prave koristi od toga zavoda ni učitelji, ni mladici, ni gospodar naše krvi, jer neima kod zavoda osobe, koja bi ih mogla i htjela podučiti u njihovom jeziku.

Ja mislim, gospodo, da su to dosta valjani razlozi, koji nas sile na predlog, da se brinu troškovi za zemaljski poljodjelski zavod dok ne bude poveo odgovarao svrsi, radi koje bijaše oživotvoren.

(Živio! na klupah manjine; ina galeriji kaštiljo je i kralo obćinstvo, osobito u pučkim govora.)

Kod iste rubrike naslov 5. „zemaljska poljodjelska zaklada“ reče zast. Maudić: „Vidjeti sabore! Proti proračunu zemaljske poljodjelske zaklade prisiljeni smo glasovati mi od manjine s istim skoro razloga, s kojih glasovanje proti proračunu zemaljskoga poljodjelskoga zaklada. Kod uprave zemaljskoga kulturnoga vijeća jesu muževi, koji nepoznaju gospodarskih odnošaja pokrajine, koji su protivni svakomu napredku u poljodjelstvu s naša strane i koji odlučno mrze jezik većina pučanstva Istre. Zemaljsko kulturno vijeće pokazalo je ovih zadnjih godina, da ne shvaća svoje zadatke, da nepozna potrebe pokrajine i da mu je više stalo, do širenja talijanstva nego li do napredka i blagostanja većina stanovništva Istre. U svojih sjednicah i skupšćinah zabaci svaki predlog stavljen po hrvatskih ili slovenskih odoslanicah, a snjersajući za tim, da se pridigne i pospiješi jedna ili druga grana gospodarstva.“

Zemaljsko kulturno vijeće imalo bi podati života kotarskim gospodarskim zajednicam; moralo bi ista rješenja i činjenice potvrditi na rad, na uspješno djelovanje u svih strukah gospodarstva. Pak što vidimo, gospodo moja? Većina kotarskih gospodarskih združega postoji samo po imenu. Mnoge od njih nepotrebno niti ono malo podpore u gospodarske svrhe, što njim ih pokrajina ili država pruža. Druge ne rade upravo ništa; nerasstaju se odbori ni skupštine, neupravnije se prinosaka, nerasstaju se računa ni proračuna za više godina. U tom činu častnu iznimku upravo naše zadruge, kojim stavlja čestot na put svakojake zaprieke baš samo zemaljsko kulturno vijeće. Gospoda naimo upravitelji nepoznaju hrvatskoga jezika, ili ako ga jedan ili drugi za skrapiju nuždu poznaje, mrze ga iz dna duše. To su pokazali opetovano dopisujuć sa hrvatskim gospodarskim zajednicama. Ovim bijahu naimo vraćeni hrvatski dopisi sa kojekakvim nezgrapnim doskočicama. Tjera ne dakle čitaj politika, gdje njoj doista nema mjesta. Nije dakle čudo što kotarske zadruge nemogu napredovati onako kako bi valjalo kad nealaze podpore kod matice, već su dapače upravo od nje sprječavane u svojem djelovanju. S razloga dakle što zemaljsko poljodjelsko vijeće neodgovara svrhi, radi koje bijaše ustanovljeno.

U razlogu nadalje, što priče kotarske gospodarske zadruge u njihovom djelovanju i s razloga napokon, što uprava toga vijeća ne samo da nepoštoje jezik većine pučanstva Istre, već ga dapače mrzi i prezire, predlažem, da se briše naslov 5. rubrike VII. dok se nepodliči zemaljsko kulturno vijeće u dva odjela t. j. u hrvatski i talijanski odjel, kao što sam kod izvišćeh ob ovom vijeću ju formalno predlagao. (Odobranje na klupah manjine, dočim je običajno na galeriji na početku i na koncu govora murljalo i strgalo stolicama.)

Kod iste rubrike naslov 6. „zaklada za posunjenje Krasa“, prima se predlog finacijskoga odbora, da se šumski zakon za istarski Kras potegne i na kvarnerske otoke. — Ostalo rubrike primaju se bez razprave.

Na koncu glasuje se o predlogu finacijskoga odbora o skupnom potrošku onako kako bijaše prije opomenuto, te za taj glasuju svi točkah I., II., III. i VI. većina. Tim ja odobren ukupni proračun za god. 1891. U ime političko-gospodarskoga odbora izvišćuje dr. Fragićemo o izvišćuju zemaljskoga poljodjelskoga zaklada i pokušajista te predlaže: 1) neka se isto izvišće uzme do ugodnoga znanja; 2) neka zemaljski odbor prouči i svjedobao izvišćeni nebili se sadanje stanje zaroda proučilo tako, da bi razvijeniji istoga mogao posvetiti svu svoju vjernoost na korist istoga. Predlagatelj je — kako je razvidno iz samih predloga — najprije podkadio ravnatelj zaroda gosp. Huguosu a zatim iztaknuo kojekakve nedostatke imenito, da mu nisu poznati mnogi krajevski pokrajine.

Vitez Babudér podkadi kao obično svemu i svatčemu, tako i tomu zarodu, te iztaknu, da nalazi u izvišćuju o tom zarodu dvie praznine t. j. da se pitanje o uništenju filoksera preveć polagano rješava a sama filoksera da naglo napreduje i da se premalo nastoji oko toga, da se racionalno goji maslina i pripravlja ulje.

Cielo izvišće i posljednji govor aljalo se uz neobličnu nepaznju i pušto je mnogo zastupnika iz sabornice, izšlo — budući utrudjeni; bilo je već naimo 9 1/2 sati u noći, bje sednica zaključena.

Luca i Mara.

Luca: A kamo tečeš, kuma Mara, tako naglo kako da nejde gori?
Mara: Moran, moram kuma Luca, zac su mo pozivali gospa Paulina, da brze boje k njim pridem, d' ot' ot' mi dat nec za špr-št, zac da gredm šijor pod stare dni navigat, ter da njim je trebe nec za mje nee za kalčeti.
Luca: Gredu pak šijor sami al gre š njimi i šijor Tonja?
Mara: Da jih gre dušo moja vela vela kumpanja, še judi pul let.
Luca: Bi dobro, da ki malo pripazi kada se budu mularali.
Mara: Ca ti des, ter niša Lovranca!

Različite vesti.

Imenovanje Službeni list „Wiener Zeitung“ donasa viest, da je imenovan kanonikom stoinoga kaptola kod sv. Justa u Trstu prečastni gospodin Ivan Legat, profesor na državnoj gimnaziji u Trstu, ravnatelj biskupskog sjemenišća itd. Naše iskrene čestitke!

Opodost od čestitanja. Zadnjih godina poprimili su naši rodoljubi i prijatelji „Bratovštine hrvatskih ljudi u Istri“, vrlo brzo i svake žvalde vriedan običaji, da s odkupe od čestitanja prigodom božićnih blagdana i nove godine na korist naše „Bratovštine“. Preporučujući taj plemeniti običaj avim našim rodoljubom i prijateljem, želimo, da bi ga svi prihvatili. Čim će pokazati, da njim na srcu leži naše dobrotvorno društvo, dotično naša učeća se mladež, koja će se danas sutra zaista vriednom pokazati primljenih dobročinstva. Darujući „Bratovštinu“ s onom svotom, koju bismo inače za čestitanja potrošili, činimo dobro djelo, a rješavamo se dužnosti čestitajući, čim je skopčan trošak, danguba i tako zamjera.

Božićno drvo pripravlja ženska podružnica sv. Cirila i Metoda u Trstu za dne 21. t. m. u 3 sata p. podne dječiji slovenskoga otročjega vrta kod sv. Jakova. Podarovani će biti obučeni ili odjelom i najsiromašniji djaci slovenske pučke škole, uzdržavano od družbe sv. Cirila i Metoda.

Istoga dana na večer u 7 sati biti će u dvorani hotela „Europa“ zabava na korist krišćanskih podružnica sv. Cirila i Metoda.

„Postelo“ Odbor „Slovenske čitalnice“ u Trstu pozivlje svo gg. članove za subotu dne 18. t. m. na večer na posielo u društvene prostorije.

Običinski izbori u Višnjaju. Pošto je minuo rok sadašnjemu občinskomu zastupstvu u Višnjaju, imademo pred vrati nove izbore za tu občinu. Pod občinu Višnjaj spadaju tri čisto hrvatske podobčine i to Bačvo, Sv. Ivar i Sv. Vidal, koje su i kod zadnjih izbora odlučile uspjeh izbora. Pred tri godine bijaše izabran većina narodnoga zastupstva, koje bijaše nesretno u izboru načelnika i što se nije koji nazovi-narodnjaci kasnije izmjerjavše hrvatskoj etranki zatajivati svoj rod, jezik i zaslavu rieč. Od tada zavladao je mrtvilo u občinskom zastupstvu a to mrtvilo prešlo je i na izvanzske obćinare. Nebudući se naši kmetovi na vrijeme probudili, zac će po starom običaju medju neuke obćinare talijanaški kaputaji pak će lovit sirotu kmeta u svoje mreže. Doznajemo jur dapače, da su talijanaška gospoda već započela bacati zanke i mreže, u koje će pasti osobito oni, koji nemare za ljudsko poštenje, ili koji su gospodi dužni novaca. Ta gospoda zalaze jur u pojedina sela, te skidaju ponižno svoj gospodski klobuk pred siromašnim kmetom, kojeg će poslije izbora nazivati usjopogrdnjim naslov. Sada govore kmetu: „mi siamo tuiji fratellii“ a kad svrše izbori kazati će kmetu kako i obično: „io sono padrone, tu sei schiavo.“

Imade na žalost jošte mnogo kmetova, koji toga neviduju i koji idu slipeo u talijanašku mrežu. Pozrijemo radi toga naše pravce, da poduču kmeta na vrijeme o njegovih pravica i dužnostih, o važnosti izbora i kako mu se je vladati. Neke su čuva gospode, koja ga poznaju, časte i štaju jedino dok traju izbori a poslije

neće niti da čuju o njemu. Osobito valja kmeta upozoriti na one domaće listice, koje su ga kod zadnjih izbora prevarile i koje trebaju samo na gospodski zalagaj i na sladko rieči.

Višnjanski obćinari! pokažite, da ste jednaki obćinarom našim na Pazinšćini, Buzošćini itd. itd.

Promjena u krčkoj biskupiji. Pop Blaž Soldatić, pomoćnik u Rabu, radi povećanja zdravlja umirovljen je privremeno. U Rab poslan je mladomisnik pop Frane Volarić. Drugi mladomisnik pop Anton Petris posao je kao duhovni pomoćnik u Osor, a svršeni bogoslov Petar Žic, još premlad za misu, poslan je na više nauke u Beč. Izpraznjenu izloženu kapelaniju u Nerexinah zateo je pop Frano Žic do sada kapelan u Rabu. Izpraznjena kuracija na Šušku (Sušak) povjerena je privremeno na novo popu Marku Barbičeviću, umirovljenomu svećeniku. Pop Miho Maziša, upravitelju plovanih u Balnu, bi imenovan i ustoličen plovanom u istom mjestu. Natječaj na osorsku plovaniju i dekaniju je jur zatvoren.

U 10 plovanija i danas izumro same upravitelje, od kojih mnogi s plovanskim izpitni u rukoh željao čekaju otvor natječaja — ali uzalud! — Imamo povise 23 kuracija, eđa sve proglašene neodvisnimi, ipak inače u svih ih... fujta i čudite se — jednoga ustoličenoga kurata! Tako su nesite ljubav „svćenstva“. Mudromu i jedno oko do ta!

K. popisak puka. Zadnji put smo upoznali našu prijatelje u Istri na talijansko-njemačke popisane listice, koje šalju politička poglavstva i u čisto hrvatske obćine-dapače i našim rodoljubom. Rekli smo njim što njim je činiti s timi listići.

Danas želimo ih upozoriti na drugu varku, kojom će se poslije naši protivnici. U popisnih listovih glasiti će po svojoj prilici rubrika o „občernom jeziku“ za Hrvate „srbsko-hrvatski jezik“ ili „lingua serbo-croata.“

Budući da poznaju taj „srbsko-hrvatski“ jezik samo službeni ljudi i njihovi prijatelji Talijani i pošto toga jezika u Istri nema nit ga itko poznaje, sarjetujemo našim rodoljubom i prijateljem, da uspišu svrdu jedino „hrvatski“ jezik, kojim se narod naš u Istri služi i koj je jedino pod tim imenom poznat u Istri.

Prije su službenici nazivali hrvatski jezik „ilirskim“ u novije doba „srbsko-hrvatskim“ a u buduću dati će mu Bog zna kakov naslov, sve dakle samo to, što jest t. j. hrvatski.

Oslanjajući se naši narodni protivnici na te službene nazive, diele nas Hrvate u Istri u Slave, Srbe, Ilire, Srbo-Hrvate, Murlake i Bog si ga znao kako, a mi zademmo najbolje što smo i kako se zovemo mi i naš jezik, te netrebamo u tom poduke nič od službenih ljudi a još manje od istarskih Talijana.

Iz Cresa pišu nam 1. t. m. Žalimo, g. uređioče, što naši zastupnici nemogou na vrijeme obači svoj izborni kotar, da se obširno obavieste onajim težkim nevoljam, ter da im pronadaju ljeka, bilo kod sabora, bilo kod visoke vlade.

Naše su poglavite obćine još u rukoh ljudi, kojim je jedini cilj, upotrebljujući svako moguće sredstvo, tlačiti sve što prefriganom talijanšćinom oćidie. Selima treba škole, vode, puća, pokopista, stana pa kad za to pitaju, odgovara njim se: nema novca. Uzetralbi novca za neumjestne i nevjestue parnice, za piriti odpor proti ljudem, koji nesvire u njihov tiskru, za poslanstva u stranačke svrhe, eto novca kao žita. Bilo to nepravdno, bilo na javnu stetu, bilo baš i proti obćemu mnenju i umjogu moralnom, amnom ili društvenom, nekažite se: gujeći, tari, ništi, sve, što nije talijansko.

Dok naša potalijančena gospoda, u svojoj strastvenoj mržnji, tako postupaju, dometle im se dade propustiti, jer se stragdan osjećaju, da im ljepi polje izpod nogu, i da se približava dan, da izčeznu; ali da ozbiljni, javni, autonomni i državni čimbenici, kojim je nadzirati nad obćinom, tu prepat nevidujuju. Čudno je.

U zadnjem pokrajinskom zasjedanju naši vriedni narodni zastupnici izjavivše ih krupni protivi svagdanim nereditim, koji se u ovoj pokrajini zbivaju, ali ono nije ni njena onomu, što je izostalo neizpjevano. Od nekoliko vremena na našima otocima, tako je strančarenje, vlašću poduprto, zavladao, da nemožet ni dahnut, ako te nekad nesnadje.

Prepolit. zastupnik dr. Volarić, nam dana, običan je naše otoko, svoj izborni kotar, da se na licu obavieste o njegovim, koje hrvatski puk trpi, u rukoh strančarenih staršina. On će biti uvidio onom pronicavocu, koja mu je prirodna, čije je sjeme, ako se Štak upopadjuje; tko

je koji pečkaga jama župnike U n i j a ; tko je uzrok, utje stari i zasluzni učitelj M a r i e i ć pozivaju mlade u talijanu, koji ni rieči nerazum hrvatski, i prem je pri crskoj školi obvezati i hrvatski jezik; tko je, koji pri i odje, da se već nestroji izdujena škola u S t i v a n i s k o j i S t o m a r t i n s k o j na C r e u ; tko muči, da se naimenuju učitelji na Š n a k u, jer predloženi nisu iz Pulje; tko iz petnih žila napinje se, da jedini natjecatelj, odlično usposobljen i „svrtem pohvaljen od staršina, potvrđen od obćine, nebud: imenovan vjeroučiteljom kod maloselških škola, prouzrokujući s mtejuju u puć; i nazadak u školi, jer je rodom Dalmatinac; tko je, koji uzastojiti, da se na ono mjesto s nova otvori natječaj, namjerom, da bude imenovan neki talijanski delija, niti usposobljen, niti vješt, niti priznan, niti poduban za ovako tko breme; tko je, koji raspisujući natječaj ovog kotara, hotonice izostavlja svjet poglaviti, da natječaj poznaje hrvatski jezik. Neka tim olakhoi talijančern postignuće mjestu u službi; tko je koji zabraniti, da pop Petrin a nepopise pučanstvo Veljelsela, nego neki talijanski skutonša; tko je, koji se nastara, da se grade opredjeljene bolnice, da se ozbiljno poboljša čistoća i mir u mjestu, gdje stranci žele, da si radju oduška krupj nemohi, koja ih muči; da se ograniči bić biću žloždera, upotrebljujući ljude strukovnjake, odlučne i značajne, a ne one, koji za svatim župe, a ništa nesvir; tko je, koji se rakuje a najvišim našim dušmanima, podupiruć uvjehove težnje, a tlačiti naše svetinje, hrabrući njihova druživa a naša gnječehi, uznoseći njihove ljude a naše izostavljajući?

O svem ovom i o čemu drugom bit će se obavieste naš zasluzni za-lupnik dr. Volarić, ter će u budućem zasjedanju podignuti svoj glas, onom vještinom i otvorenosću, koje mu isti protivnici priznaju i nenavide, i nek im strast nedopušta slediti ga. „Naša Sluga“ će se obširnije o pojedinim acertima baviti, a hvano će i naš stari vođa dr. Vitezić otvoriti čep, da žigoše takove nerede, jeda cikno i našim otokoin zora pravde i prosperjete.

Iz Lovrana pišu nam koncem novembra. Dne 18. ov. mjes. obdržava se je opet obćinska sjednica u Lovranu s istim dnevnim-redom kao i dne 10. istoga mjeseca. Na sjednici je dočuo sam ču. kr. kotarski kapelan vitez Jettmar sa č. kr. talijanski komisarom K. Rubbionu. Najprije bić pročitan zapisnik zadnje sjednice, koji se je morao ispraviti, jer je bio krivotvoren. Kako Vam je poznato H. točka dnevnog reda glasila je, da se ima odlučiti, kako će se u buduću zapisnici pisati, hrvatski ili talijanski. Prvi zavuh rieč g. Gaudencija Zupar, obćinski savjetnik, te uzrujano zagovara, da se i nadalje piše kao kod postnaka ove obćine t. j. talijanski. Na to ustane g. F. Skalamera, pobije g. G. Zupara i predloži, da se hrvatski piše. G. Jure Zupar (brat Gaudencijaj) potuži se g. kapetanu na g. Frana Skalamera, jer da je odvako zastupnik iz obćinske dvorane dne 10. o. m. Gosp. kapetan zapita zastupstvo, dali je istina što gosp. J. Zupar kaže? Zastupstvo odgovori, da nije, nego pošto načelnik nije htio dati na glasovanje drugu točku dnevnog reda, g. Skalamera je proti tomu protestirao i ostavio obćinsku dvoranu, na što ga je sledila većina obćinskih zastupnika. Kapetan reče Zuparu, da nije istina, da je Skalamera zastupnik van vikno, jer „strassinare“, da će reći koga uhvatiti, tu ga „silom vući van, a g. Skalamera toga nije učinio, a načini, kako je on i većina zastupnika ostavila dvoranu, da je dopušćen. Nakon dvosatnog razpravljanja u proji točki bijahu napokon stavljeni predloži gg. G. Zupara i F. Skalamera na glasovanje. Glasovao je jedan po jedan. Predlog gg. Frana Skalamera bijaše većinom glasovih primljen. Na to izjavij načelnik, da se zahvaljuju na načelničkoj časti a kao zastupnik da još ostaje, te izmedju nekakvih akta izvadi svoju ustavku, koju dade g. tajniku nek zastupstvo znade zašto se odriče. Kaže, da neće biti više načelnikom, jer da je prešao 60 godina. te da je „star“ i radi toga, da nije više po zakonu obrezan služiti. Drugi, da ima mnogo svojih privatnih poslova, a treći, da pošto će se od dana zapisnik pisati hrvatski, a on da nerazumije nego „lovranski dialekt“ i radi toga, da odstupa. Na to se zahvališe na savjetničkoj časti gg. Gaud. Zupar i Anton Čeh, te zastupnik Jure Zupar. Ovi su iz razloga, što da su prošli 60 godina i tako da su „stari“. Ostavke bijahu primljene. Nakon toga reče g. kapetan, da u roku od 14 dana zastupstvo ima izabrati novog načelnika i savjetnika. Nadalje bijahu redomic primljene sve točke dnev-

nog reda, a sjednica zaključena u jedan sat po podne.

Isti dopisnik piše nam: Dne 2. t. m. bijaše sazvano občinsko zastupstvo u Lovranu, da izabere novog občinskog načelnika mjesto odstupivšeg G. A. Gjelleticha, te trojice občinskih savjetnika. Iza pročitanog zapisnika posljednje sjednice, prisutni gospodin kotarski kapetan vitez Jettmar izpravi zapisnik, te se je prešlo na prvu točku dnevnog reda, t. j.: imenovanje novog načelnika. Pošto su odstupili I. i II. občinski savjetnici, g. kapetan pozove III. občinskog savjetnika, g. Ivana Turčića, da razna današnjom sjednicom, na što ovaj sajede načelničku stolicu. Utane na to zastupnik Mišćonić, te predloži, da se izabere za novog načelnika g. Ivana Turčića. Predlog taj stavljen na glasovanje, bijaše jednoglasno primljen i tim bijaše naš dični g. Ivan Turčić izabran načelnikom, što će uzradovati sve čestite i poštene obćinare. Savjetnici bijahu jednoglasno izabrali: g. Vinko Jakić kao I. a g. Frane Škalamera kao II. savjetnik. Mjesto g. Ivana Turčića novoizabranog glavar, III. savjetnika izabran bijaše g. Mate Pigić. Dadašnji glavar g. Ant. Gjelletich položio je čast zastupnika, te su sada izpražnjena dva mjesta zastupnika, t. j. gg. Jure Zupara i Antuna Gjelleticha, te će biti postveni njihovi zamjenici.

Kako vidite, g. uredniče, zahvališe se svi „Talijani“ na častih, njejkoi u razloga, da su „stari“ a drugi da će ići „navigat“. Ove zadnje preporučamo staromu i izkusnomu kapetanu g. J. Zuparu, a njega molimo, da odvede nezadovoljnika u blizenu zemlju, gdje će ih bratja tješiti radi poraza, što ga doživjela: „In una inespugnabile città italiana di Lovrana“. Njejkoi nemirnjaci i propalnice svasta se zavodu, osobito na Moščenišćini, proti našemu vriednomu občinskomu zastupstvu nalagali, radi čega će njejkoi sudu odgovarati. Rado bi ovaj mirni i poštenu narod smutiti, te onda u mutnom lovit, al narod dobro pozna vuka u ovčjoj koži, pak ga tjera od sebe.

S otoka Krka na Mikulju. Poznato je da na našem otoku imamo čitaonica u Baški-Primorju, Vrbaniku i Omišlju. Ustrojene su za pouku i zabavu. Srzha jim je dake korisna i veoma pohvalna. Drugo je pitanje, dali svaka čitaonica odgovara svojim cilju. Svakoako činjemo, da omissarska nenaprednja baš kako bi se želilo. A i kako će? Novih se članova nepribiraj, a i oni, koji jesu, slabu ju polaza. Tako bi se došlo do razsula, a toga neemi biti. Da se tomu slu doskoči, doznajemo, da je odbor čitaonica u Omišlju zamislio krasnu osnovu. Svake nedjelje čitati će koji član stogod poučica, čim će se članove potaknuti, da se češće u čitaonici skupljaju, te tim novih članova zadobiti. Tu nakamu mi ne možemo nego a veseljem pozdraviti i pohvaliti. Čitaonica ima biti naše narodno ognjište, oko koga imaju se naša srca razplamtiti ljubavju za sve naše svetinje. Toga nećemo drugatije polučiti, nego da se često u čitaonici sastajemo. Tu će se razgovarati o naših potrebah, čitat će se dnevnik, te jih jedan drugomu tumačiti, tu valja kad i kad prirrediti kakovu zabavu, tu se popitat kako drugi narodi napreduju u gospodarstvu, kako znaju braniti svoj jezik i svoje pravice itd. Tako će doznati čemo što nam treba, tako ćemo koracat za drugimi naprednijimi narodi.

Kako smo bili obavješteni, treće nedjelje adventa, dakle dne 14. t. m. čitati će ondašnji vrlu duhovni pomoćnik o dolasku Hrvata u ove naše strane. Neka naš puk znade, od koga smo stabela graničica, kada su naši pračjedovi ove naše kraje naselili, kada se nastitili itd. Mi bi molili sve članove doznati, a navlastito strane, da taj dan dodju svi u čitaonicu u određenu uru, koja će se već prijaviti. Odbor pako bi dobro učinio, kad bi dopustio slobodan ulaz i onim, koji nisu članovi. Neka živi što je naše. Napriedje „Prilog“ Današnjemu broju dodali smo kao prilog „Naputak k predstojećemu popisu pučanstva“ na što upozorujemo osobito naše čitatelje u Istri i na kvamerskih otocih.

Književnost.

Govori dr. Ante Starčevića i grofa Kuhlen-Hedervarija u sjednici saborskoj od 13. studena 1890. o „Komunaciji“ (Preklatpano iz „Hrvatske“). Zagreb 1890. tiskara Scholza i Kralje; cijena 10 nč.

Izdavatelj i odgovorni urednik M. Mandić.

Listnica uredništva.

O. F. G. u B. Novac poslano odbora „Trgovština“, koji će ga u našem listu oglašiti Prijateljski odzdrav!
Gosp. A. K. u P. Srdačna Vam hvala na priznanju i pobudi. Vaša ponuda primaamo radostno. Iskren Vam odzdrav!

Lutrijski brojevi

	Dne 6. decembra			
Beč	44	47	9	62 15
Grac	35	30	32	63 21
Innsbruck	77	23	6	43 20
Temsevar	46	31	53	28 7
	Dne 3. decembra.			
Brao	1	87	66	3 23

Na Vodnjanštinu!

Javljamo ovim, da smo odprli u Vodnjanu (Dignano) trgovinu razne robe dobre vrsti po najnižih cijenah. Pod geslom „Svoji k svojim“ preporučamo se veletastnomu svećenstvu, slavnomu učiteljstvu i občinstvu

Logar & Cernich
Via Callenuova broj 487.

Živic i drug. u Trstu

mađu u svojem skladištu, ulica Zenta br. 5. svakovrstnih strojeva za gospodarstvo te za svaku drugu porabu. kano i sve ostalo što spada na strojeve. Osobito preporučamo se njihove sisaljke (pumppe) za vadjenje vode, pretakanje vina, gašenje vatre, akropljenje teta i bilja; cievi za vodovode te za svaku drugu porabu iz lievanoga i kovanoga željeza, kositra, kaučuka i lana; mlatišnice i čistišnice žita, trebionice kuruz, slamo-reznice, tkalnice, mašionice gradnja itd.

Prodavaju samo prokušanu izvrstan izvanjsku i domaću garantiranu robu u nizke cijene šaljući ju svuda prostu od carine. Za sada preporučamo osobito mlatišnice i čistišnice žita sa opazkom, da naše strojeve takodjer sami popravljamo.

Strojeve kod nas kupljene popravljamo, kad je od potrebe i priskrbujemo za oštećene dijelove, druge dijelove.

13 Schivitz & Comp.

pripravljena od lekara g. PICCOLLIJA u Ljubljani. je uplivo zdravilo, ki krepa želodec, mečta čisti, odpravlja slatko illo in odganja gliste.
Sestavljena je iz zdravilnih, v rastlinstvo spadžojih snovij ter ni nikako armistično učinkuje, marveč lahko delovanje organov uravnoteže zdravilo, katero organizmu kar nič ne škoduje, če se prav delj časa rabi. 3-15
Esence za želodec pošilja izdelovalci proti poštnemu povzetju v školjkih po 12 stekleničic za gl. 1.36; po 24 za gl. 2.60 po 36 za gl. 3.34; po 44 za gl. 4.23; po 55 za gl. 5.26; po 110 za gl. 10.30; po 350 za 50 kr. — V steklenicah po 15 kr. prodaja se skoro v vseh tla- in inozemskih likarnah.

Forinta 5 do 10 svakodanjalna zaoblaba bez kapitala i pogibelji pružamo svakomu koji se hoće dar. iz razprodajom srećaka i vriednostnih papira, s lonom dovođenih. Poudbe pod naslovom srećke (Lose) na ekspediciju oglasa: J. Danneberg, Wien L, Kumpfgasse 8.

Resno svarilo

do vseh, ki nemojo še police bodisi glede pridobitve posejila, ali pa kot volilo svojoj držini (polica je zamreč iste vriednosti kot gotov denar), posebno ugodna za zadolžene hitne posejniko in posestake zemljiše, ker ob piliki nenadejano smrti zaostali po izplačanju zavarovane glavnice zadobe posestnost neobremenjeno; imenita za noroporočence, ker je moči brzoopojno zavarovati zakonska in otroko; slednji porablja za kavetjo ali depot in pri trgovskih drugih v mesebojno osiguraje.

Police za zavarovanje na življenje je za vse slućaje najgorejša, najvartnejsa in najboljša zaoblaba kapitala in in je je dsi prednost pred vsemi hranilnicami. 4-23

Kako in s katerim načinom je najbolje dobiti to police, pove usimeno ali pismeno, povsem diskretno i brezplačno.

Assicuranz Ober Inspektor „Klein“

Wien, II. Ob. Donaustrasse 59; 3-5 ure. Brevplaćna pojanita v vseh hipotekarnih in zadržah osobnega kredita.

Put u Ameriku

ZA
NEW-YORK, CHICAGO, SAN FRANCISCO,
I OSTALE GRADOVE NORD AMERIKE
BUENOS-AYRES, MONTEVIDEO I ROSARIO DI SANTA FE.

Izdaju direktne biljete
Mate Sverljuga Vinko Sverljuga
FIUME, FUŽINE.

Mate Pollich.

TRST Piazza Negozianti br. 2. 1-32

Marijaceleste pilule

proti zaćpljenju.
(Pilule laxantes mariaz.)
Proste škodljivih trzina, ugodno sredstvo kod težkog probavljenja, zaćpljenje te usled tega nastalih obćirnosnih, zaradi kojih se mnogo brojno para. liećnih pomoći trazi. Gotovo i ablaćujuće djelovanje bez kruljenja i boli.
Polag utimata zaštitna zamka jamci prava kruljenja.
Cijena školjki 20 nč. zaboji sa 6 školjki 1 for. Ako se novac unapred pošalje stoji jedan zaboj sa prostom dostavom samo for. 1.20, dva zaboja for. 2.20, tri zaboja for. 3.20.
Liekarnik C. BRADY, Kromerit (Morava).
Vrt trzine jest naznaćena. — Prodavaju se u svih liekarnah. 3-10

Osobni zajam

od 200-2000 for pribavlja se — samostojnim, zajmu osobnim osobama, kao: obrćnikom, trgovcima, činovnikom, zavodnicima. Zajnikom itd. uz četvrtgodišnji obćetni porat. Pobjio: G. A. Sterner Budapesta, Csarplatz 4. 3-5

Unio catholica

zavod za uzajamno osjeguranje škoda, u Beču (I. Bäckerstrasse 14) dovoľuje ministarskom naredbom od dne 28. februara 1899.

Z-vod osjegurava:

Pokrćena i nepokrćena pojedi proti škodam od požara, stricla i eksplozija. Za takovo osjeguranje jamci uzajamno prvi uzajamno osjeguravajući zavodi, koji se članovi dielobnog društva uzajamnih osjeguravajućih društva. Ualjed saveza za uzajamno osjeguravajućim zavodi moli „UNIO“ poduzeti osjeguranje u najvećoj vriednosti, te daje na temelju toga saveza osjeguranim najtreće jamstvo i sigurnost Svakogodnji vijak razdiliće se između osjegurane.

Ovaj zavod uveo je takodjer novu, da sada nepoznatu struku osjeguranja t. j.: Osjeguranje crkvenih zvonova proti razliju ili razpukaju. U ovu struku spadaju one škole, kojih nisu posljedice požari, već koji nastaju usljed bilo kojih drugih razloga. K osjegovanjeju kod te nove osjegurateljne struke puvani sa ponajprije gg. crkveni predstojnici. Posređuje „UNIO“ takodjer kod prvih uzajamnih osjeguravajućih društva:

osjeguranje na život i proti nezgodam.

U postu osjeguranja neka se izvoli obćinstvo obratiti na glavno zastupstvo u Trstu ili na pojedine njegove zastupnike koji će biti imenovani u gradorih i obćinah. Zastupanje u pokrćalji izraća se poštenu i pouzdanim osobam, koje neka se utvrdna III planom obrate na pošiljano glavno zastupstvo.

TRST, mjeseca julija 1890.

Glavno zastupstvo zavoda „UNIO CATHOLICA“ u Trstu za Primorje (Istra, Trst i Gorica) i Dalmaciju.

M. MANDIĆ.

14.000

para gotovih zimskih hlaća za gospode od izvrstnoga brnskoga enka moral, je ovdje ostati pošto je nije mogla dotićna tvrdka, za koju bijahu pripravne, izplatiti, te sam ja dobio nalog, da iste pojedince ili u većih skupinah pod svaku cijenu razprodam. Prodajem dakle par gotovih, ćvratih, debelih, toplih, bez ikakve pogrićke, po najnovijoj bećkoj modi sašivenih 8-3 zimskih hlaća za gospodu.

za 1 for. 50 nč. I. vrsti.

za 1 for. 90 nč. II. vrsti.

za 2 for. 75 nč. III. vrsti.

(dakle jedva za cijenu rednje) svakomu a da nitko o tomu nepodvoji, izjavljam, da su te hlaće ćvrate, dobre, tople i trizno zimsko hlaće za gospodu, te da ću iste natrag uzeti ako nije ovo prava istina. Pošto se te gaće vrlo naglo razprodaje, neka se svatko požuri, da svojoj potrebi zadovolji, te se uljedno umoljava, da se svakoj naručbi duljnu reza i širinu stegna doćada. Pošiljke jedino za gotov novac. — Naslov:

Apfel's Kleider-Ausverkaufs-Magazine
Wien, I., Fleischmarkt 8/41.